

CONSTANTIN STROESCU — 100 de ani de la naștere

Vocea caldă, cu inflexiuni unduioase, timbru pregnant, inconfundabil, a tenorului Constantin Stroescu, încântând atât în muzica de operă, cât și în genul cameral — căruia îi conferă dimensiune în muzica românească —, personalitatea și autentică sa vocație pedagogică îl înfățișează, la împlinirea a 100 de ani de la naștere (Iași, 15 martie 1886), ca pe unul din cei mai dotați reprezentanți ai artei sonore interpretative a secolului nostru.

Încă din copilărie este remarcat de fondatorul mișcării corale ieșene — Gavriil Musicescu —, care îl ia în corul și sub îndrumarea sa. La Liceul Național și în Conservatorul ieșean primise primele noțiuni muzicale, începuse să studieze tainele artei sunetelor cu Enrico Mezzetti (canto), Sofia Musicescu-Teodoreanu (teorie și solfegii), Titus Cerne (armonie).

Ajuns la Milano — orașul consacării marilor voci ale lumii — devine elevul maestrilor San Marco, De Luca, Tita Ruffo. În continuare, își perfecționează arta interpretativă, aprofundând în paralel istoria muzicii universale, în metropola artelor europene — Paris — luând lecții cu Elena Teodorini, Pierre Bonnier și Jean de Reszke. Prin intermediul renumitului solist al Operei Mari pariziene Jean Alceviski, îl cunoaște pe George Enescu, a cărui prețuire o câștigă imediat, devenind, în ianuarie 1909, interpretul cîntecelor sale pe versuri de Clément Marot (memoria discului păstrează redarea acestora cu acompaniamentul maestrului).

Este prezentat unui impresar american, venit la Paris spre a angaja soliști pentru noul Teatru de Operă din Boston și astfel Constantin Stroescu va trece oceanul, începînd seria reprezentațiilor pe continentul american.

Împreună cu Delfino Menotti, organizează la Boston, în 1909, într-o școală creată pe lângă noua operă, cursuri de inițiere pentru tinerile talente.

Cîntă la New York, alături de Enrico Caruso, sub bagheta lui Arturo Toscanini! Apare totodată cu mare succes în spectacole de operă pe scena Teatrului liric din Montreal, Canada.

În ce privește activitatea concertistică, susține recitaluri în orașe din continente îndepărtate: Mexico-City, Havana, Ceylon, Pretoria.

În anul 1912 se stabilește la Londra, unde cîndă mai ales în spectacole de operă și în comedii muzicale. Se concentrează pe îmbogățirea repertoriului concertistic cu piese din literatura universală, cărora le imprimă un stil interpretativ original, recunoscut printr-un inegalabil rafinament.

Revenind în Franța, semnează în 1919 angajamente la teatrele „Gaieté Lyrique” și „Opéra Comique”, continuînd efectuarea de turnee cu recitaluri în țările învecinate: Belgia, Olanda, Spania, Lui Manuel de Falla, pe care îl cunoscuse la Paris, i-a tălmăcit nemuritoarele cîntece spaniole în stil popular, cuceindu-i prețuirea și afecțiunea.

În aceeași perioadă are loc remarcabila sa creație în opera lui Claude Debussy *Pelléas și Mélisande*, remarcată cu entuziasm de critica pariziană de specialitate, care îl socotește pe Stroescu unul din cei mai mari interpreți ai timpului.

Trăiește în apropierea celor mai de seamă muzicieni contemporani, aături de care participă activ la evenimentele vieții muzicale pariziene. Alături de George Enescu, Claude Debussy, Gabriel Fauré, Alfred Cortot, Albert Roussel, Florent Schmitt, Reinaldo Hahn, Richard Strauss, Igor Stravinski, Serghei Rachmaninov ș.a., asistă la prime audiții ce vor deveni momente de referință în istoria muzicii europene.

În patria truverilor este considerat unul din cei mai expresivi interpreți ai liedurilor lui Fauré, Duparc și Ravel. Versiunea pe care a conferit-o ciclului lui Schumann *Dragoste de poet* constituie un exemplu pentru modul de interpretare a liedului german. A tălmăcit creații vocale ale muzicienilor din întreaga lume, identificîndu-se cu orizontul muzical specific al fiecăreia dintre acestea. Cunoașterea desăvîrșită a limbilor franceză, engleză, germană, italiană îi permitea atât accesul la spiritualitatea popoarelor cărora aparțin cîntecele respective, cât și redarea lor potrivit sensurilor originare.

A încercat și tentația de a face film. La Paris și la Berlin, a interpretat, în regia lui René Clair, roluri principale în peliculele „Milionul” și „Libertatea e a noastră”.

Anii '20—'30 îl găsesc pe podiumul de concert al marilor orașe din Franța (la Opera din Monte-Carlo), apoi din Anglia și din alte mari orașe europene. Interpretează, în afară de lieduri, roluri importante în operele: *Pelléas și Mélisande* de Debussy, *Romeo și Julieta* de Gounod, *Manon de Massenet*, *Lakmé de Delibes*, *Fedora de Giordano*, *Tosca și Madame Butterfly* de Puccini, *Traviata și Rigoletto* de Verdi, *Fatafe* de Leoncavallo etc.

Nu uită în aceste perioade de culme a carierei să poposească în țară, pentru a susține concerte și recitaluri, pentru a apare pe scena Operei în roluri din spectacole cu operele enumerate.

După ce cîntă o vreme la Volksoper din Viena, în anul 1936 se stabilește definitiv la București.

Pe lângă rolurile din teatrul liric, Constantin Stroescu se dedică muzicii de cameră, punînd bazele școlii românești de interpreți de lied și contribuind astfel în mod sensibil la stimularea creației vocale camerale din țara noastră. Cu un farmec de necuprins în cuvinte, care i-a atras apelativul de „mastru al recitativului”, a dat viață inspiratelor lieduri scrise de George Enescu, Mihail Jora, Alfred Alessandrescu, Paul Constantinescu, Constantin Silvestri, contribuind la lansarea tinerilor compozitori, cum s-a întîmplat de pildă cu Doru Popovici.

Preocupat de formarea viitorilor interpreți vocali, a predat mai întii la Conservatorul „Pro Arte”, fiind apoi numit profesor de canto la Conservatorul bucu-reștean de Muzică și Artă Dramatică. Privea formarea stilistică a fiecărui interpret din interiorul artei sonore, urmărind nivelul general cultural, selecția repertorială, imbinarea cultivării vocii cu tehnica vocală și cu cea declamatorie. Recomanda stăpînirea

limbilor în care au fost scrise capodoperele artei lirice, susținând fiecare din aceste pledoarii cu autoritatea propriului exemplu.

Generații de interpreți, între care amintim pe Arta Florescu, Elena Cernei, Victoria Bezetti, Cornelia Gavrilescu, Lisette Georgescu, Lucia Stănescu, Teodora Lucaciu, Dan Iordăchescu, Vladimir Popescu-Deveselu și mulți, mulți alții, au urcat treptele consacării sub îndrumarea și veghea maestrului, care, pînă în ultima clipă a existenței — era nonagenar — a personificat tipul olimpic al artistului identificat sensurilor majore ale adevăratei muzici.

Artist patriot în sensul plinar al noțiunii, Constantin Stroescu — „seniorul liedului românesc” — a purtat pe îndepărtate meridiane ale cîntecului soția artistică a țării sale, a contribuit la valorificarea și stimularea creației muzicale autohtone, la configurarea proiecțiilor ei viitoare.

Martha POPOVICI

EMIL MARINESCU

În seara zilei de 2 septembrie 1986 s-a stins, în al 90-lea an de viață, unul dintre cei mai proeminenți oameni de teatru români, tenorul Emil Marinescu. Odată cu dispariția lui se încheie o pagină din istoria teatrului liric românesc, pentru făurirea căruia a luptat, la propășirea căruia a contribuit, și pe care l-a slujit cu devotament, cu competență și pasiune, cu inteligență și talent timp de 65 de ani.

Prestigioasa carieră a lui *Emil Marinescu* coincide cu drumul de pînă acum al Operei românești, începînd cu pionieratul epocii lui Leonard, în a cărui Companie Lirică a debutat în 1919 cu *De-aș fi rege* de Adolphe Adam, continuînd cu munca înfrigurată a înjghebărilor timide premergătoare constituirii oficiale a Operei Române, înflorînd odată cu ea în anii '30 și atingînd apogeul în cel de al patrulea deceniu.

Paralel cu fructuoasa sa activitate artistică desfășurată în țară, din 1922 și pînă în 1957, Emil Marinescu a apărut continuu, cu răsunător succes de public și de critică, pe majoritatea marilor scene de operă din lume. Numele lui s-a înscris cu glorie alături de cele ale marilor artiști ai veacului. Apoi, în anii senectuții, după încheierea activității sale scenice, artistul și-a continuat — pînă în cea din urmă zi — menirea sa de slujitor al liricii românești ca profesor și îndrumător artistic la Teatrul muzical din Constanța, la Opera din Cluj-Napoca, precum și în București, transmițînd marea lui știință și examără astăzi printre primii artiști ai Operei Române.

Emil Marinescu a fost unul dintre rarii cîntăreți a căror excepțională personalitate artistică a marcat o întregă epocă, definind-o, și gravînd în memoria contemporanilor și în conștiința urmașilor un nume care — peste ani — a dobîndit dimensiuni și prestanță de principiu.

Personalitatea artistică a lui Emil Marinescu s-a constituit în mod treptat, de-a lungul unei experiențe muzicale și teatrale de excepție, prin acumulări succesive și datorită unui eclectism artistic filtrat de o sensibilitate lirică acută, ordonat și sudat logic de marea sa inteligență dramatică. Pornind de la o voce de reale posibilități — cu timbru bărbătesc, penetrantă și sigură, cu o rară strălucire în registrul acut — și de la un excepțional talent muzical și teatral, artistul a studiat continuu, din anii primei începuturi și pînă în anii firzii, încărcați de glorie, cînd era sărbătorit în întreaga Europă drept unul din-

tre cei mai de seamă tenori eroici ai epocii. Emil Marinescu a studiat continuu, nu numai cu anumiți maestri, cum ar fi Dimitrie Popovici—Bayreuth, Rinaldo Giovanelli, Josef Krips, Luis Bachner sau prof. dr. Kunwald, dar mai ales învățînd cîte ceva de la toți cei care reprezentau o valoare în lumea artei: de la mari cîntăreți, de la dirijori, artiști de teatru, regizori, corepetitori, de la maestri machiori și desenatori de costume, de la specialiști în istoria artelor, de la laringologi, dieteticieni și logopezi, nedisprețuind sfaturile coriștilor sau ale mașiniștilor cu experiență, și mai ales fiind atent la sugestiile spectatorilor avizați. Mereu prezent în sălile marilor teatre de operă sau ale teatrelor dramatice din țară și din întreaga Europă, ceea ce pentru alții era un spectacol pentru Emil Marinescu reprezenta o lecție, pe care — strălucit student — o asimila și o integra propriei sale personalități artistice. Nici un detaliu nu i se părea nesemnificativ: gestul de a-și scoate pălăria, crisparea mîinii pe mînerul pumnalului sau pe brațul jilțului, poziția umerilor, bombarea torsului, ritmul pășirii, dîrzenia sau duioșia privirii, toate acestea erau pentru marele artist elemente egal de importante cu aflarea poziției optime pentru emiterea unui sunet, cu descoperirea inflexiunii celei mai potrivite pentru a exprima un anume sentiment, o anume stare de spirit — sau cu magistra'la stăpînire a secretului ritmului, a accentului, a pauzei, a mezzavociei sau a falsetului întărit. Autenticitatea interpretării muzicale și scenice a unui rol rezida la Emil Marinescu în transfigurarea artistică a naturalului din viața cotidiană; de aceea natura i-a fost mereu obiect de studiu atent și inteligent. Este incredibilă cantitatea de cunoștințe artistice de înaltă calitate acumulate de Emil Marinescu, cunoștințe pe care le-a pus temelie întregii sale creații artistice. De aceea fiecare personaj interpretat de el a devenit de referință, de aceea fiecare spectacol al său s-a constituit într-un act de cultură.

Emil Marinescu a avut calitatea extrem de rară de a se „naște din nou” cu fiecare rol interpretat. Mai ales unui cîntăreț dotat cu o personalitate de mare individualitate și de notorie intransigență principială cum era el îi este foarte greu să își modeleze datele temperamentale și fizice specificului fiecărui personaj în parte. Datorită profunde sale înțelegeri psihologice, datorită vastei sale documentări istorice, datorită ascuțitei sale intuiții caracterologice, artistul reușea să fie complet diferit ca stil, ca manieră, ca înfățișare și comportament de la un rol la altul, colorîndu-și vocea, construindu-și frazarea, adaptîndu-și gestică, modelîndu-și expresia și mimica după natura fiecărui erou întrupat în parte. De aceea eroii interpretați de Emil Marinescu dobîndeau deplină și profundă credibilitate, individualitate și originalitate, devenind, pentru toți cei care au avut bucuria de a cunoaște arta sa, etalon și măsură de apreciere pentru interpretările ce aveau să vină. Măreția demnă a lui Radameș din *Aida* pasiunea devorantă a lui Canio din *Paiațe*, romantismul vibrant al lui Werther, impetuoșitatea clocotitoare a lui Manrico din *Trubadurul*, poezia tristă a lui Hoffmann, sau disperarea lui Don José din *Carmen* se leagă necondiționat de numele ilustrului lor interpret. Turiddu din *Cavalleria Rusticana*, Rodolfo din *Boema*, Rinuccio din *Gianni Schicchi*, Pinkerton din *Madam Butterfly*, Des Grieux din operele lui Massenet și Puccini. Tannhäuser, Lohengrin, Walther von Stolzing din *Maestrii Cîntăreți* de Wagner, Gherman, din *Dama de Pică* de Ceikovski, Falsul Dmitri din *Boris Godunov*, Faust sînt numai cîțiva dintre eroii pe care i-a întrupat cu uriașă forță dramatică, cu mare rafinament psihologic, cu profundă știință a cîntului și perfectă stăpînire stilistică. Alături de strălucitoarea sa parteneră de scenă și tandră, devotată soție, Maria Mareanu, Emil Marinescu a dăruit publicului românesc momente de mare împlinire artistică. Dar în primul rînd